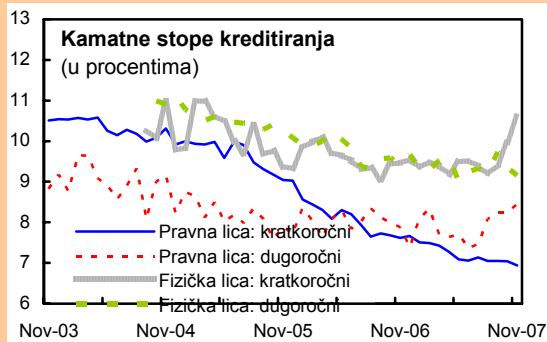
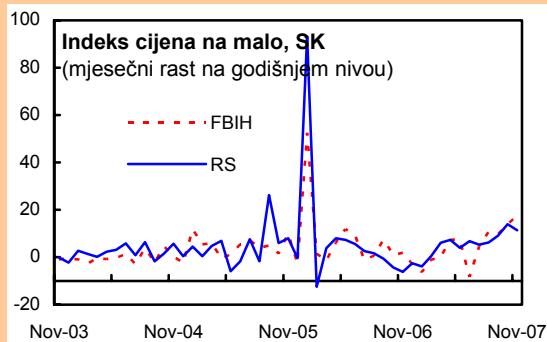

Macroeconomic Newsletter

januar/siječanj 2008

Najnoviji ekonomski trendovi

Pritisak na potrošnju domaćinstava

- U narednim mjesecima, dva događaja bi mogla uticati na budžete domaćinstava dovodeći do smanjenja njihove potrošnje i investicija.
- Prvo, troškovi života su naglo uvećani zbog rasta cijena prehrabnenih proizvoda (vidi dole za više informacija).
- Drugo, došlo je do rasta kamatnih stopa na kratkoročne kredite fizičkim licima. Ovo može nagovijestiti povećanje kamatnih stopa na dugoročne kredite koji predstavljaju većinu preostalog duga fizičkih lica.

Ekonomска aktivnost u zemlji odolijeva pritiscima

- I pored svega, podaci o maloprodaji ukazuju da se do sada održala potrošnja domaćinstava i da je i dalje poduprijeta snažnim rastom kredita plasiranih kroz bankarski sektor.
- Dešavanja na nivou industrijske proizvodnje su generalno nepromjenjena, i proizvodnja u Republici Srpskoj bilježi preokret u odnosu na ranija smanjenja.

Rast cijena hrane: Uzroci i posljedice

Posljednjih mjeseci građani Bosne i Hercegovine su osjetili snažno povećanje cijena određenih životnih namirnica. Zašto se ovo dešava i kakve će biti podljedice po ekonomiju Bosne i Hercegovine?

Zašto cijene hrane rastu?

Ovaj trend nije jedinstven samo za Bosnu i Hercegovinu. Cijene hrane rastu širom svijeta zbog promjena uslova ponude i potražnje. Ekonomije koje doživljavaju brzi rast, poput Kine i Indije, konzumiraju veće količine hrane, dok su nepovoljni vremenski uslovi su smanjili globalnu ponudu hrane. Dalje, pokušaji industrijskih zemalja da promoviraju korištenje bio-goriva proizvedenih od kukuruza je stavilo dodatni pritisak na formiranje cijena hrane. Veće cijene nafte na međunarodnom tržištu su takođe povećale troškove proizvodnje i transporta hrane i drugih proizvoda.

Kombinirani efekat je doveo do **skoro dvostrukog uvećanja cijene kukuruza** u posljednje dvije godine. Ovo je za posljedicu imalo dodatni udar na cijene ostalih životnih namirnica. A obzirom da su porasli i troškovi stočne hrane, porasla je i cijena mesa. Globalno gledano, zemljoradnici će vjerovatno odgovoriti na povećanje cijena tako što će povećati svoje investicije i proizvodnju. Ali, za to je potrebno vrijeme, što znači da će se skuplji prehrambeni proizvodi još neko vrijeme zadržati na tržištu.

Kakve su ekonomske implikacije?

Udar viših cijena prehrambenih proizvoda na pojedine ekonomije će varirati i bit će potrebno određeno vrijeme da se njegov uticaj osjeti. Npr. prosječno povećanje cijena prehrambenih proizvoda u BiH je, do sada, dosta manje u odnosu na druge nove europske ekonomije (vidi graf). Ipak, mogu se izvesti generalne napomene za ekonomiju BiH:

Inflacija cijena: Rast cijena hrane ne mora značiti da će BiH iskusiti kontinuirano veću inflaciju cijena. To će svakako zavisiti od dinamike **plata i cijena neprehrambenih proizvoda**. Da bi u ublažili inflatorne rizike u bližoj budućnosti, potrebno je da rast plata u javnom i privatnom sektoru prati rast produktivnosti. Dugoročno gledano, aranžman valutnog odbora i otvorenost bh. ekonomije će pomoći da se inflacija cijena veže za istu u Euro zoni.

Siromaštvo: Rast cijena hrane posebno predstavlja lošu vijest za kategorije stanovništva sa nižim primanjima jer su oni u najmanjoj mogućnosti da podnesu dodatne troškove. Jedan olakšavajući faktor jeste da oni koji imaju zemlju mogu imati koristi od prodaje svojih proizvoda po višim cijenama. Unatoč tome, važeći sistem socijalne zaštite u BiH nije u mogućnosti da zadovolji potrebe ekonomski najugroženijih kategorija društva: **neophodan je dobro finansiran i ciljan sistem socijalne zaštite**. Alternativna rješenja, kao što su smanjenje stope PDV-a ili uvođenje izuzeća, ne obećavaju uspjeh u pomaganju onim kojima je ta pomoć potrebna, i dodatno bi zakomplicirala porezni sistem.

Ekonomski rast: Postoje tri glavna kanala kroz koje veće cijene prehrambenih proizvoda mogu negativno uticati na ekonomski rast i perspektive zapošljavanja. Kao prvo, kako se iznos novca potreban za osnovne prehrambene proizvode povećava, tako se smanjuje iznos novca koji domaćinstva imaju na raspolaganju za druge robe i usluge što može smanjiti ukupnu **potrošnju** i usporiti ekonomiju. Ovo se posebno može obistiniti u BiH gdje je upravo potrošnja ključni pokretač ekonomije. Pored toga, domaćinstva, kojima ostane manje novca nakon što podmire troškove za hranu, mogu biti u manjoj mogućnosti da servisiraju svoje kreditne obaveze, dovodeći banke u situaciju da **smanje odobravanje novih kredita**. I treće, ako, kao odgovor na povećanje cijena hrane, rast plata bude brži u odnosu na rast produktivnosti, može doći do opadanja **konkurentnosti** BiH na međunarodnom tržištu što će svakako uticati na industrijsku proizvodnju i zaposlenost. Pozitivno gledano, veće cijene hrane mogu stimulirati **domaću poljoprivrednu proizvodnju i supstituciju uvoza** pomažući određenom ublažavanju negativnih efekata povećanja cijena hrane.

Ovi nadolazeći ekonomski izazovi još jednom podcrtavaju **važnost provođenja ekonomske reformi** i usvajanja opreznih fiskalnih politika kada ekonomija funkcioniše dobro. Iako je u posljednjih nekoliko godina BiH realizirala određene važne reforme, bila bi spremnija da se suoči sa nedavnim povećanjima cijena, da je imala djelotvorniju politiku plata u javnom sektoru i ciljan sistem socijalne zaštite.

